

AANTREKKING VAN BUITENLANDS KAPITAAL EN DEVIEZEN-POLITIEK

door J. E. Spinoza Cattela

De verarming, die in de meeste landen, welke aan de tweede wereldoorlog actief deelnemen, te constateren is, maakt dat het voor het herstel van het economische leven noodzakelijk zal zijn, de investering van buitenlands kapitaal (in de praktijk zal dit wel neerkomen op Amerikaans kapitaal) zo aantrekkelijk mogelijk te maken.

Reeds voor de oorlog waren de buitenlandse kapitaalinvesteringen in vele landen van grote omvang, en zo de voortekenen niet bedriegen zal het buitenlandse kapitaal in tal van landen in de toekomst een grotere rol spelen dan ooit te voren.

Aantrekking van buitenlands kapitaal zal echter niet nalaten invloed uit te oefenen op de toekomstige deviezenpositie, daar aangenomen mag worden dat buitenlandse kapitalisten alleen dan genegen zullen zijn kapitaal te steken in nieuw op te richten ondernemingen of ter uitbreiding van bestaande belangen, indien het voor hen vast staat dat zij op overmaking van de daarmee behaalde winsten (dividenden, tantièmes) en van een redelijke vergoeding van gepresteerde diensten (licensies, royalties, technische hulp e.d.) kunnen rekenen. Daarnaast zullen zij voor het in de vorm van kapitaalgoederen (machines e.d.) te importeeren kapitaal de overmaking der geboekte afschrijvingen eischen, daar immers bij de vervanging de daarmee gemoeide bedragen ter beschikking moeten zijn.

Vele landen zijn na de oorlog vrijwel van alle deviezen ontbloot en mitsdien zal de mogelijkheid om buitenlands kapitaal aan te trekken, beperkt zijn, tenzij het mogelijk blijkt door middel van langdurige credieten de deviezenpositie voor een reeks van jaren veilig te stellen. Voor de landen wier deviezenpositie niet afhankelijk is van een credietverkrijging, geldt deze beperking niet. Nochtans moeten ook hier de vreemde kapitalisten de overtuiging hebben dat zij in de toekomst de overmaking van de remuneratie van het geïnvesteerde kapitaal, van de afschrijvingen en van de beloningen voor gepresteerde diensten redelijkerwijze mogen verwachten. Bestaat deze overtuiging niet dan zal men een grote terughoudendheid van de zijde der buitenlandse kapitalisten ondervinden, tot schade van het herstel van het economisch leven.

Voor de overmaking van de hiermede gemoeide bedragen is een voldoende deviezenpositie, hetzij verkregen uit langdurige credieten, hetzij uit eigen aanwezig bezit of uit te verwachten betalingsbalans overschotten een eerste voorwaarde. Waar niet is, heeft de keizer zijn recht verloren.

Maar ook indien de deviezenpositie voldoende geacht moet worden om een waarborg voor toekomstige overmaking van kapitaalremuneratie, afschrijvingen, licensies e.d. te vormen, zullen bij de praktische uitwerking dezer beginselen zich tal van vraagstukken voordoen, die hieronder nader ontleed zullen worden.

Bij de overmaking van winsten zal moeten worden toegezien, dat de winst op de juiste wijze vastgesteld wordt, en dat daaruit voldoende reserves, die dan niet voor overmaking in aanmerking kunnen komen, afgezonderd worden, om zodoende tegen eventuele verliezen gewapend te zijn. Het meest aanbevelenswaardige zou waarschijnlijk zijn deze in het binnenland te vormen reserves te bepalen op een zeker percentage

van het kapitaal, tot welks instandhouding zij ev. zullen moeten worden aangesproken. Men dient daarbij in te zien, dat zo geen dwingende voorschriften gegeven worden voor de in het binnenland te vormen reserves, het juist in tijden van verliezen vrijwel uitgesloten zal zijn dat de buitenlandse kapitalist gelden zal overmaken tot aanvulling van het aangetaste kapitaal. Dat mede in verband met dit vraagstuk een toezicht zal moeten worden uitgeoefend op een juiste kapitalisatie, spreekt vanzelf, indien men bedenkt, dat bij een opzet waarbij een minimum van eigen kapitaal wordt vastgesteld en de overige behoeften gefinancierd worden uit vreemd kapitaal (bankcredieten, obligatieleeningen e.d.) ten eerste de percentsgewijze reservevorming eveneens minimaal zal zijn en ten tweede de winst gedrukt zal worden door de op het vreemd kapitaal te betalen rente.

Bij de vaststelling van de juiste winst speelt het bedrag der afschrijvingen vaak een belangrijke rol. Dit bedrag der afschrijvingen is afhankelijk van het gebruikte afschrijvingspercentage en van het bedrag waarover de afschrijvingen worden berekend. De percentages kunnen betrekkelijk gemakkelijk voor de verschillende klassen van activa worden vastgesteld en zij zullen gelijk kunnen zijn aan die, welke voor de berekening der belastbare winsten toegestaan worden.

In aanmerking nemende, dat het doel der afschrijvingen is de vervanging van afgeschreven objecten mogelijk te maken, zal rekening moeten worden gehouden met de wijziging die de vervangingswaarde ten opzichte van het oorspronkelijk geïnvesteerde bedrag zal ondergaan als gevolg van ev. veranderingen in de waarde van het betaalmiddel. Dit kan bereikt worden door de afschrijving te berekenen op de in vreemde munt luidende aankoop prijs en deze dan volgens de telkens geldende koersen in eigen munt om te rekenen. De andere factor, die de vervangingswaarde zal beïnvloeden, n.l. de schommelingen in het prijspeil uit andere dan zuiver monetaire oorzaken kan gevoegelijk hier buiten beschouwing blijven, omdat deze gerekend kan worden tot het normale risico van het bedrijfsleven te behoren.

De afschrijvingen kunnen slechts toegestaan worden over de werkelijke aankoop prijs. Latere herwaarderingen bij verkoop, fusie, overname door andere ondernemingen enz. dienen buiten beschouwing te blijven.

Dit alles voor zoover het betreft de afschrijvingen, die bij de bepaling van de overmaakbare winst in aanmerking moeten worden genomen.

Het vraagstuk van de overmaking der geboekte afschrijvingen zelve vertoont nog andere aspecten. In de eerste plaats dient als beginsel te gelden dat overmaking naar het buitenland slechts kan worden toegestaan voor de vervanging van activa (en dus niet voor de eerste aanschaffing). Deze overmaking kan dan op tweeërlei wijzen geschieden n.l. geleidelijk naar gelang de afschrijvingen geboekt worden of wel op het oogenblik waarop vervanging van het afgeschreven object noodzakelijk is.

Beide mogelijkheden sluiten elkaar uit, d.w.z. het kan niet toegestaan worden de jaarlijkse afschrijvingen te transfereren en daarnaast (resp. daarna) bij de ev. vernieuwing opnieuw deviezen ter beschikking te stellen. In beide gevallen zal het nodig zijn een controle uit te oefenen op de prijs, waartegen de machines enz. ingevoerd worden. Immers een te hoge import prijs betekent hogere afschrijvingen (en dus grotere transfers) en dientengevolge lagere winsten (d.w.z. lagere winstbelasting). Dit gevaar bestaat vanzelfsprekend het meest in die gevallen, waarin de te importeren machines van den buitenlandsen kapitaalverstrekker zelf

afkomstig zijn en mitsdien van een eigenlijke aankoopprijs bij derden geen sprake is, en vooral ook wanneer het gespecialiseerde machines betreft, waarvoor geen vergelijkbare marktnotering te verkrijgen is. In tijden van strenge deviezencontrole en hoge winstbelasting en vooral indien bij invoer van kapitaalgoederen geen of lage invoerrechten worden geheven, kan de neiging ontstaan om door het berekenen van (te) hoge prijzen voor machines etc. bij voorbaat middels transfer van deviezen (hetzij voor aankoop, hetzij voor afschrijving der machines) de toekomstige winsten naar het buitenland over te brengen. In de zuiver binnenlandse sfeer heeft dit ten gevolge, dat door te hoge afschrijvingen de belastbare winst wordt gedrukt, hetgeen ontduiking van winstbelasting betekent.

Uiteraard is een controle op de juistheid van de importprijs moeilijk. Indien daartoe aanleiding bestaat, ware van de importerende firma een accountantsverklaring betreffende de juistheid der berekende prijzen te eisen.

Indien en voorzover de producten ener onderneming geëxporteerd worden, kunnen de deviezen voor vervanging van bestaande kapitaalgoederen steeds ter beschikking gesteld worden, omdat de deviezenopbrengst van de producten ook een afschrijvingsquote (als bestanddeel van de kostprijs) bevat. Dit geldt uiteraard niet voor ondernemingen, die machines uit het buitenland betrekken en hun producten op de binnenlandse markt verkopen, aangezien hier een investering in deviezen tegenover een bedrag van vrijkomende afschrijvingen in binnenlandse betaalmiddelen staat. Echter zal het duidelijk zijn, dat wanneer er een sluitende betalingsbalans bestaat, ook hier voor vernieuwing, resp. afschrijving transfer van deviezen kan worden toegestaan.

Bezien we thans de vraag welke methode: de geleidelijke overmaking van de afschrijvingen, dan wel de transfer op het ogenblik der vervanging, gekozen dient te worden.

Ten aanzien van de laatstgenoemde methode moet opgemerkt worden, dat een splitsing der transferaanvragen in die voor vernieuwing van afgeschreven kapitaalgoederen en die voor nieuwe aanschaffingen bij oprichting of uitbreiding in de praktijk ondoorvoerbaar is. Het daarvoor benodigde controle-apparaat zou te omvangrijk moeten zijn. Deze moeilijkheid wordt uiteraard ondervangen, indien men de eerste methode, d.w.z. transfer van de reeds gedane afschrijvingen kiest.

Echter bestaat hier het gevaar, dat ook de tegenwaarde van de met binnenlandse betaalmiddelen aangeschafte activa geleidelijk aan naar het buitenland overgemaakt wordt. Immers, vrijwel nooit wordt in de boeken ener onderneming onderscheid gemaakt tussen kapitaalgoederen, welke met deviezen betaald zijn en die, welke door betaling met binnenlandse betaalmiddelen verkregen zijn. Stel bijv. dat een onderneming een machine in het buitenland koopt voor \$ 25.000 of rond f 65.000, en voor vrachten, installatie- en montagekosten f 15.000 in binnenlandse betaalmiddelen besteed wordt, zodat in de boeken een totaal van f 80.000 verschijnt. Wordt nu de overmaking van de afschrijving van 10 % toegestaan, dan zal na verloop van 10 jaar f 80.000 naar het buitenland overgebracht zijn, terwijl voor de vervanging slechts f 65.000 nodig is (bij gelijkblijvend prijsniveau).

In tegenstelling tot de deviezen benodigd voor de vervanging van bestaande activa, zullen als regel geen deviezen dienen te worden vrijgegeven voor de bedragen, die nodig zijn voor eerste aanschaffingen. Voor nieuwe aanschaffingen bij oprichting van bedrijven of ter uitbrei-

ding van bestaande ondernemingen behoeven geen deviezen ter beschikking gesteld te worden, daar immers de buitenlandse kapitaalbezitter deze investering doet in de hoop via winsten (dividenden, tantièmes enz.) een remuneratie van het vastgelegde kapitaal te krijgen. Uitzonderingen waren slechts te maken, indien de regering van oordeel is, dat het nieuw op te richten bedrijf of de aanschaffing van het nieuwe object van groot belang is voor de economische ontwikkeling van het land.

Tenslotte kan dus tot de conclusie gekomen worden, dat ten aanzien van de transfer de meest afdoende regeling zou omvatten:

- a. vergunning tot overmaking van de jaarlijkse afschrijvingen op de met deviezen aangeschafte activa;
- b. vaststelling der afschrijvingspercentages;
- c. een voorgeschreven splitsing der kapitaalsgoederenrekeningen in de boeken der ondernemingen voor activa in vreemde munt aangeschaft en rekeningen voor aanschaffingen in eigen munt.

Thans nog enkele woorden betreffende de overmaking der beloningen voor gepresteerde diensten (royalties, licensies, technische hulp e.d.). Tegen overmaking van deze bedragen kan vanuit het gezichtspunt der deviezenpositie nauwelijks bezwaar gemaakt worden, daar immers een weigering hiervan de berekende winst met eenzelfde bedrag zou doen stijgen en dus, behoudens de reservevorming uit die meerdere winst, geen invloed zal uitoefenen op de voor transfer benodigde deviezen. Wel zal vanuit een fiscaal gezichtspunt moeten worden overwogen of dergelijke beloningen als winstafrekkosten in aanmerking komen, daar ook hier het gevaar van een overmatig hoge beloning bestaat. Deze fiscale overweging valt echter buiten het bestek der voorgaande aantekeningen.

Batavia, 15 November 1945.

(Het door onzen medewerker aangesneden onderwerp is zeer belangrijk en heeft nog andere facetten dan die, welke in bovenstaand opstel zijn besproken, terwijl ook de door den schrijver uiteengezette zienswijze aanleiding kan geven tot gedachtenwisseling. Wij zullen daarom gaarne voor bijdragen over de problemen met betrekking tot de directe investeringen van buitenlanders plaatsruimte beschikbaar stellen. Red.)

DE VASTLEGGING VAN GECONTROLEERDE CIJFERS.

door H. J. Hebly.

Hoewel de titel van dit artikel de indruk geeft, dat hier een detail van de controletechniek zal worden behandeld, waaraan reeds in 1928 in dit blad¹⁾ door den Heer Hartog voldoende aandacht werd besteed, veroorloof ik mij dit onderwerp opnieuw aan de orde te stellen.

Niet alleen kan herhaling van een behandeling, na zulk een ruim tijdsverloop, nuttig zijn, maar de omstandigheden, waaronder het onderwerp nu ter sprake wordt gebracht, zijn anders dan destijds.

Toen veelal nog de klassieke wijze van boekhouden met maandelijksche overdracht van de dagboektotalen via het *maandjournaal* (verontschuldig de contradictie!) in het gebonden grootboek, nu menigmaal de doorschrijfmethode met de postgewijze bewerking van de (sub-)grootboekrekeningen.

¹⁾ Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde, October 1928.